

ÅLESUND KOMMUNE

POLITISK SEKRETARIAT

Kommunal- og regionaldepartementet
Postboks 8112 Dep

0032 OSLO

Saksbehandler
Tore Hals
Tlf 70 16 20 24

Deres ref.
10/1235-1 MAR

Vår ref.
TH/04/5500-21/010

Dato:
17.08.2010

EVALUERING AV VALGET 2009. FORSLAG TIL ENDRINGER I VALGLOVEN - UTTALELSE FRA ÅLESUND KOMMUNE

Ovennevnte sak ble lagt fram for Ålesund valgstyre i møte 16. august 2010, jf vedlagte saksdokument. Valgstyret fatta slikt vedtak:

Valgstyret i Ålesund har gått gjennom kommunal- og regionaldepartementets evaluering av valget i 2009 og forslag til endring i valgloven, og gir slik uttalelse:

- a) Mandatfordeling på fylkene ved stortingsvalg: OSSE vil helst at hver stemme teller likt, dvs. at det skal være like mange stemmer bak hvert mandat. Ved valget i 2009 var det 33.882 innbyggere per mandat i Oslo mens det var 14.487 per mandat i Finnmark. Skulle alle fylker ha like mange innbyggere per mandat ville Oslo ha hatt 20 (+3) mandater og Finnmark 3 (-2). Møre og Romsdal ville beholdt sine 9 ved begge beregningsmetodene. Valgstyret har sansen for OSSE sitt syn, men tar departementets vurdering til orientering.
- b) Personvalgordningen ved stortingsvalg: Valgstyret mener reglene for personvalg bør være mest mulig like for stortingsvalg, kommunestyrevalg og fylkestingsvalg. Dette både for å gjøre det enklere for velgerne og ikke minst å gi velgerne ved alle valg større innflytelse på personvalget. Dette kan gjøres på følgende måte: a) Velgerne bør kunne stryke og gi tilleggsstemmer ved alle tre valgene. Velgerens endring bør få full virkning (ingen grense på 50 % som ved stortingsvalg eller 8 % ved fylkestingsvalg). b) Det bør ved alle tre valgene kunne gis stemmetillegg til maksimalt de to øverste kandidatene på valglisten. c) Å føre opp kandidater fra andre lister – slengere – bør kunne foretas ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg.
- c) Stemmesedler: Gjennom forhåndsstemmegivningen utveksler kommunene stemmesedler. Har en velger brukt en valgliste fra et parti eller en gruppe som stiller til valg i et annet fylke eller en annen kommune, og vedkommende også stiller liste hos oss, skal stemmeseddelen godkjennes, men eventuelle rettinger skal vi se bort fra fordi listen ikke vil ha kandidater som stiller til valg i vår kommune. Ved

Postadresse:	Sentralbord Tlf 70 16 20 00 Faks 70 16 20 01 postmottak@alesund.kommune.no	Besøksadresse:	Tlf Faks www.alesund.kommune.no	Bankgiro: 6550.05.05200 Å.K.org.: 942.953.119
---------------------	---	-----------------------	---------------------------------------	--

enhetlig utforming av stemmesedlene vil opptellingen kunne skje maskinelt og arbeidet vil bli forenkla. Ålesund gir sin støtte til enhetlig utforming av stemmesedlene.

- d) Listekandidater og stemmestyrer: Valgstyret i Ålesund har vedtatt prinsippet om at listekandidater ikke kan oppnevnes til stemmestyrene eller engasjeres som valgfunksjonærer med direkte kontakt med velgerne. Dette bør tas inn i valgloven § 4-2 Stemmestyrer og i kapittel 8, f eks § 8-2 Hvem kan motta forhåndsstemmer og kapittel 9, f eks med et tillegg til §§ 9-5 Stemmegivning i valglokalet og 9-6 Stemmegivning utenfor valglokalet.
- e) Legitimasjon: Ålesund har ikke opplevd spesielt problematiske situasjoner omkring dette. Dagens regler og praksis er likevel ikke helt sikre og neppe sikrere enn den identifiseringen som må til ved elektronisk stemmegivning. Tar til orientering at det ikke blir noen endringer.
- f) Tilrettelegging for funksjonshemmede: Universell utforming er nedfelt i mange lovverk. Det bør ikke være nødvendig å gjøre endringer i valglovgivningen. Valgstyret vil ellers bemerke at elektronisk stemmegivning via internett kan gi funksjonshemmede bedre muligheter til å delta i valg.
- g) Manntall: Den foreslåtte endringen er avgjørende viktig. Departementet får vår fulle støtte i det videre arbeidet med å sikre at valgmyndighetene kan ta løpende uttrekk av folkeregisteret.
- h) Plikt til å stille til valg: Å utvide fritaksgrunnene for å stå på valgliste som vist i forslag til nytt punk d) i § 3-4 i valgloven, hilses velkommen. Dette vil være en god hjelp for å ikke bli valgt inn mot sin vilje og at vedkommende må representere en gruppe i strid med sin egen overbevisning.
- i) For øvrig slutter kommunen seg til departementets vurderinger og forslag uten nærmere kommentarer.

Med hilsen

Tore Hals
bysekretær

SAKSPAPIR

EVALUERING AV VALGET I 2009. FORSLAG TIL ENDRING I VALGLOVEN - HØRING

Dokumentinformasjon:

<i>Saksbehandler:</i> Tore Hals <i>Tlf:</i> 70 16 20 24 <i>E-post:</i> postmottak@alesund.kommune.no	<i>ArkivsakID:</i> 04/5500 <i>JournalID:</i> 10/32717 <i>Arkiv:</i> K1-010	<i>Avgjøres av:</i> Valgstyret
---	--	---------------------------------------

Politisk behandling:

<i>Organ:</i> ÅLESUND VALGSTYRE	<i>Møtedato:</i> 16.08.2010	<i>Sak nr.</i> 006/10
------------------------------------	--------------------------------	---------------------------------

Hovedpunkter i saken:

Saken gjelder:	Kommunal- og regionaldepartementet har evaluert valget i 2009 og fremmer forslag til endringer i valgloven. Saken er sendt ut til høring med frist for uttalelse satt til 2. september. Høringsnotatet er på 100 sider.
Hjemmel for behandling:	Kommunens interne reglement som gir valgstyret fullmakt til å gi uttalelse på kommunens vegne om forhold som gjelder styrets saks- og virksomhetsområde. Fullmakten gjelder ikke dersom saken innebærer bindende økonomiske eller avtalemessige forpliktelser for kommunen. Dette unntaket gjelder ikke her.
Sentrale dokumenter:	<u>Høringsnotat</u> , <u>Valgloven</u> , <u>Valgforskriften</u>
Økonomiske konsekvenser:	Ja, kan få
Juridiske konsekvenser:	Ja, ved at loven endres
Organisatoriske konsekvenser:	Ja, kan få

Evaluering av valget 2009:

Departementet har evaluert gjennomføringen av stortingsvalget i 2009. Høringsnotatet tar for seg sentrale punkt i evalueringen og omtaler OSSE sin rapport etter en begrensa observasjon av stortingsvalget i 2009.

Stortingets fullmaktskomité gir innstilling til Stortinget om godkjenning av stortingsvalget. Komiteen sier at helhetsinntrykket etter valget er at det har vært gjennomført på en effektiv måte i kommunene og at fylkesvalgstyrene har utført en grundig kontroll med valgstyrene.

Departementets evaluering kan i korte og grove trekk omtales slik:

Tabell 1

Forhold til vurdering	Problemstilling	Merknad fra departementet
Legitimasjon	Valgobservatørene så enkelte tilfeller hvor velgerne ikke hadde med ID-kort og hvor stemmemottakerne ikke kunne bekrefte identiteten	Det er gode og ensarta rutiner for identifisering av velgerne, men det kan forekomme brudd på disse. Finner ikke grunn til å endre på dagens regler
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Ved brevstemmegivning (utenriks) kan vi ikke kontrollere om det er den som er oppført på omslagskonvolutten er den som har levert stemmen. Elektronisk stemmegivning er et bedre alternativ.</i>	
Tilgjengelighet for funksjonshemma	Fullmaktskomiteen har registrert at noen velgere ikke har kunnet ta seg inn i valglokalet uten hjelp og ber om at det gjøres mer for å løse dette	Viser blant annet til nye krav i plan- og bygningsloven om tilgjengelighet. Oppfordrer kommunene til å ta i bruk den nye designløsningen som gjør valgbehandlingen lettere også for funksjonshemma. Ingen forslag til lovendring
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Alle kommunens lokaler er tilgjengelige. Vil vurdere å kjøpe noen elementer av den nye designløsningen</i>	
Stemmegivning for spesielle velgergrupper	Fullmaktskomiteen viser til at det er noe usikkerhet omkring praksisen for stemmegivning fra demente og utviklingshemma	Demente og utviklingshemma og umyndige <u>har</u> stemmerett på lik linje med alle andre velgere. De kan følgelig ikke nektes å avgi stemme
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Tas til etterretning</i>	
Forhåndsstemmegivningen		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ordningen med tidlig stemmegivning fra 1. juli ➤ Steder for forhåndsstemmegivning. Dagens lov stiller kommunene fritt i å velge sted, men må tilby stemmegivning på helse- 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Antallet som benyttet muligheten å stemme før 10. august var 6.500 på landsbasis, dvs. 0,99 % av det totale antall forhåndsstemmer ➤ Det er viktig at det blir lagt så godt som mulig tilrette for forhåndsstemmegivning, særlig for å nå ungdom. Tilbud bør vurderes både 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tatt i betraktning at vi bare har erfaringer med ordningen ved ett valg, finner departementet ikke grunnlag for å foreslå endringer i ordningen ➤ Departementet ser ikke grunnlag for å lovfeste hvor stemmegivningen skal foregå. Dette bør avgjøres av kommunene ut fra lokale forhold

Forhold til vurdering	Problemstilling	Merknad fra departementet
<p>og sosialinstitusjoner</p> <p>➤ For sent innkomne forhåndsstemmer.</p>	<p>på videregående skoler, høyskoler, kjøpesentra m.v. Velgerne bør møtes der de ferdes</p> <p>➤ Forhåndsstemmene skal være mottatt av kommunen senest innen kl 21:00 på valgdagen. Noen stemmegivninger rekker ikke fram i tide og må forkastes</p>	<p>➤ Forhåndsstemmegivningen utenriks skal avsluttes senest nest siste fredag før valgdagen, mens innenriks er fristen siste fredagen før valgdagen. Fristene er satt for at stemmegivningene skal nå fram i tide. Det er velgeren selv som er ansvarlig for å avgi sin stemme på et tidspunkt som gjør at stemmegivningen kan rekke fram til kommunen innen fristen. Departementet vil ikke foreslå å endre tidspunktet for avslutning av forhåndsstemmeperioden</p>
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Ålesund er i 2011 med i forsøk med elektronisk stemmegivning via internett. Dette gir velgerne større valgfrihet enn normalt til å velge tid og sted for å forhåndsstemme. Kommunen bør slutte seg til departementets forslag om å holde fast på dagens ordninger</i>	
<p>Valgtingsstemmegivning</p> <p>➤ Antall valgdager</p> <p>➤ Antall valglokaler og åpningstid på valgtinget</p>	<p>➤ 205 kommuner hadde i 2009 valg både på søndag og mandag. Dette er 1 mindre enn i 2007, men 7 flere enn i 2005. Det er opp til kommunen selv å avgjøre om det skal holdes valg på søndag</p> <p>➤ Dette bestemmer kommunene selv. Evalueringer viser at kommunene gir et variert og godt tilrettelagt tilbud. Ingen kommune rapporterer om noe særlig problemer med køer</p>	<p>➤ Departementet understreker at forskning ikke kan dokumentere at det er noen klar sammenheng mellom valgdeltakelse og todagens valg, men det er en verdi i seg selv å gjøre valget mest mulig tilgjengelig</p> <p>➤ Det er ikke aktuelt å gjøre endringer i lov eller forskrift. Lokale forhold må være avgjørende for hva som er mest hensiktsmessig. Kommunene bør styrke og ha fokus på informasjon om tid og sted for stemmegivningen på valgdagen</p>
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Ålesund vil gjennom å delta i forsøk med elektronisk</i>	

Forhold til vurdering	Problemstilling	Merknad fra departementet
	<i>stemmegivning ikke ha behov for å gjennomføre valg på søndag. Å utvide til todagens valg vil snarere gi en avgrensning i velgernes mulighet til å benytte seg av elektronisk stemmegivning. Departementet fraråder forsøkskommunene å ha ordinært valg på søndag. Kommunen bør for øvrig slutte seg til departementets vurderinger</i>	
Maskinell opptelling av godkjente stemmesedler	Departementet bør vurdere alle tiltak som kan redusere risikoen for feil og hvordan valgarbeiderne kan få best mulig opplæring	Sedler som ikke kan leses av programvaren for opptelling, må kunne telles og kontrolleres manuelt og manuelt legges inn i telleresultatet
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Tas til etterretning</i>	
Risiko- og sårbarhetsanalyse	46 % av kommunene har gjennomført ROS-analyse mens 54 % ikke har gjort det	Alle kommuner og fylkeskommuner bør gjennomføre ROS-analyse, eller risikovurdering, i forkant av hvert valg. Dette bør inngå som en del av opplæringen av valgmedarbeidere
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Ålesund har slik analyse og vil oppgradere den i forkant av neste valg</i>	
Designløsning for valgutstyr, stemmesedler m.v.	Det er laga nye utforminger av ulikt valgmateriell slik som avlukker, urner, skilting, stemmesedler m.v. for å gjøre disse bedre universelt utforma. Fire kommuner har prøvd ut dette og ett fylke har prøvd nye stemmesedler	Erfaringene fra testene er positive og kommunene blir oppfordra til å kjøpe inn elementer fra den nye løsningen når utstyr skal skiftes ut
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Ålesund bør kjøpe inn noe av utstyret for testing ved forhåndsstemmegivningen. Utstyret kan deretter flyttes til lokaler på valgtinget.</i>	
Opplæring	Fullmaktskomiteen påpeker at gjennomføring av valg forutsetter kvalitet og grundighet i alle ledd og faser. Dette stiller store krav til informasjon, opplæring og organisering	Departementet vil inngå et samarbeid med Valgforum (faglig forum for kommuner og fylkeskommuner) om å holde en landsomfattende valgkonferanse, og vil bruke ressurser på opplæring i tillegg til kommunenes egen opplæring
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Ålesund planlegger en grundigere opplæring foran valget i 2011 som følge av at vi deltar i to forsøk</i>	
Informasjon til velgerne	Ansvar for å informere om valg er fordelt mellom departementet og kommunene. Undersøkelsen	Informasjonsbehovet er stort både hos velgerne og valgmedarbeiderne. I 2011 skal det gjennomføres to

Forhold til vurdering	Problemstilling	Merknad fra departementet
	etter valget i 2009 kan tolkes slik at informasjonen nådde fram og var tilgjengelig for flertallet av velgerne	forsøk i flere kommuner. Forsøkene vil føre til økt behov for informasjon og departementet vil i samarbeid med forsøkskommunene utvikle felles opplegg for informasjon ved dette valget
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Som forsøkskommune må Ålesund ha ekstra sterk fokus på informasjon og opplæring, jf punktet ovenfor</i>	
Kirkevalget	I 2009 var det kirkevalg på samme tid og helst samme sted som stortingsvalg. Vel 60 % av kommunene rapporterer om ulike problemer og utfordringer ved samtidig avvikling av disse valgene. Det skal være nytt kirkevalg samtidig med kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2011	I 2011 er det to valg og det gir større utfordringer for å forhindre sammenblanding med kirkevalget enn i 2009 da det var ett valg. Departementet påpeker at kommunenes hjelp ved kirkevalg ikke må gå på bekostning av gjennomføringen av lokalvalget
<i>Rådmannens kommentar</i>	<i>Som følge av at Ålesund er med i to forsøk i 2011, vil vi måtte ha et tydeligere skille mot kirkevalget enn det vi hadde på noen lokaliteter i 2009</i>	

Valgobservasjon:

Helsingsforskomiteen har kommentert gjennomføringen av stortingsvalget i 2009. Følgende stikkord kan trekkes ut av uttalelsene:

- Imponert over høy standard på det norske demokratiet
- Nordmenn har stor tillit til sitt eget valgsystem
- Stemmegivningen foregikk i stor ro og orden
- Ingen tegn på misbruk av systemet
- Velutstyrte og velorganiserte valglokaler
- Høy kvalitet på manntallslistene
- Velgere gir uttrykk for at valget er viktig for dem – som tror på demokratiet, som stoler på egne myndigheter, som synes de er heldige som bor i et velutviklet demokrati
- Valglovene i Norge er enkle i forhold til det observatørene er vant til, men flere detaljerte regler er ingen garanti for demokratiske valg

OSSE – Organisasjonen for Samarbeid og Sikkerhet i Europa sier i sin EAM-rapport fra valgobservasjonen at den i det store og hele er tilfreds med gjennomføring av valget og understreker at myndighetene er spesielt lydhøre for å rette opp svakheter i valgprosessen og å forbedre den. OSSE peker likevel på enkelte forhold og ber om at myndighetene vurderer endringer i regelverk eller rutiner. Dette gjelder først og fremst følgende punkt:

Tabell 2

Problemstilling	Anmodning fra OSSE	Merknad fra departementet
Utvide kretsen av valgbare	Det bør vurderes å gi	Dette krever endring i

Problemstilling	Anmodning fra OSSE	Merknad fra departementet
	departementsansatte tillatelse til å stille til valg	Grunnloven. Slik endring må foreslås av stortingsrepresentanter. Et eventuelt forslag som fremmes i år får tidligst virkning fra valget i 2017. Det foreslås ingen endring
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Tas til orientering</i>	
Plikt til å stille til valg	Plikten bør revurderes for å sikre at den samsvarer med FN sin konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Der står det at ingen skal tvinges til å være medlem av et politisk parti eller en politisk gruppe som vedkommende ikke selv har valgt	Departementet slutter seg til dette og foreslår endring i loven for det som gjelder lokalvalg. Endring for stortingsvalg må gjøres som nevnt ovenfor.
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Ålesund bør støtte forslaget</i>	
Mandatfordeling på fylkene ved stortingsvalg	Den konstitusjonelle bestemmelsen om mandatfordeling i valgkretsene bør revurderes for å sikre at retten til lik stemmerett overholdes	Mandatfordelingen beregnes etter en beregningsmetode som gir 1 poeng per innbygger og 1,8 poeng per km ² . Dette betyr at fylker med stor flatevidde og få innbyggere får langt færre velgere bak hvert mandat enn små, folkerike fylker. En ny gjennomgang skal foretas tidlig våren 2012. Departementet foreslår at gjeldende ordning videreføres
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>OSSE vil helst at hver stemme teller likt, dvs. at det skal være like mange stemmer bak hvert mandat. Ved valget i 2009 var det 33.882 innbyggere per mandat i Oslo mens det var 14.487 per mandat i Finnmark. Skulle alle fylker ha like mange innbyggere per mandat ville Oslo ha hatt 20 (+3) mandater og Finnmark 3 (-2). Møre og Romsdal ville beholdt sine 9 ved begge beregningsmetodene. Rådmannen har sansen for OSSE sitt syn, men tar departementets vurdering til orientering</i>	
Personvalgordning ved stortingsvalg	Valgloven bør endres for å gi velgerne en reell mulighet til å påvirke valget av en bestemt kandidat ved å senke terskelen (dvs. at minst 50 % av velgerne må gjøre samme endring for personen for at det skal få betydning). Hvis ikke bør man bytte til et system	Departementet vil vurdere å gå gjennom personvalgordningen ved stortingsvalg

Problemstilling	Anmodning fra OSSE	Merknad fra departementet
	med lukket liste	
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Rådmannen mener reglene for personvalg bør være mest mulig like for stortingsvalg, kommunestyrevalg og fylkestingsvalg. Dette både for å gjøre det enklere for velgerne og ikke minst å gi velgerne ved alle valg større innflytelse på personvalget. Dette kan gjøres på følgende måte: a) Velgerne bør kunne stryke og gi tilleggsstemmer ved alle tre valgene. Velgerens endring bør få full virkning (ingen grense på 50 % som ved stortingsvalg eller 8 % ved fylkestingsvalg). b) Det bør ved alle tre valgene kunne gis stemmetillegg til maksimalt de to øverste kandidatene på valglisten. c) Å føre opp kandidater fra andre lister – slengere – bør som nå avgrenses til kommunestyrevalg</i>	
Krav til listekandidater	Valgkandidater bør ikke kunne delta i stemmestyrene og valgstyrene. Slik hindrer man faktiske eller opplevde interessekonflikter eller situasjoner som kan oppfattes slik	Departementet oppfordrer kommunene til å si noe om kandidatenes forhold til stemmestyrene og vil deretter ta stilling til saken
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Valgstyret i Ålesund har allerede vedtatt et prinsipp om at listekandidater ikke skal velges til stemmestyrene eller oppnevnes som stemmemottakere, verken på forhånd eller på valgtinget. Listekandidater kan være medlemmer av valgstyret fordi valgstyret ikke arbeider direkte mot velgerne. Ordningen bør gjerne lovfestes eller tas inn i valgforskriften</i>	
Hemmelig valg – stemmesedler	Myndighetene bør fortsette sitt arbeid med å sikre hemmelig valg blant annet ved å utvide bruken av de fargede prøvesedlene, hvis disse viser seg å være mer effektive	Departementet vil sette ned en arbeidsgruppe med representanter fra kommuner, fylkeskommuner, brukerorganisasjoner og designere med tanke på å utforme regler i valgforskriften om utforming av stemmesedlene
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Rådmannen er glad for at departementet tar dette initiativet for å sikre en mer enhetlig standard på stemmesedlene</i>	
Prosedyrer for forsegling av valgurner	Myndighetene bør vurdere å ta i bruk konsekvent prosedyre for sikkerhet på valgdagen, blant annet å forsegle urnene	Departementet vil i valgforskriften fastsette rutiner for dette og vil i valghåndboken omtale mer presist hvordan kommunene kan sikre seg mot uregelmessigheter
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Ålesund praktiserer forsegling av urnene på valgdagen. Vi ser fram til å få mer presise rutiner</i>	
Legitimasjon	Valgmyndighetene bør ta i bruk en konsekvent tilnærming til identifisering	Departementet mener det ikke er behov for lov- eller forskriftendringer.

Problemstilling	Anmodning fra OSSE	Merknad fra departementet
	av velgerne, samtidig som de minimerer mulighetene for tap av stemmerett	Se for øvrig første rad i tabell 1 ovenfor
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Ålesund har ikke opplevd spesielt problematiske situasjoner omkring dette. Dagens regler og praksis er likevel ikke helt sikre og neppe sikrere enn den identifiseringen som må til ved elektronisk stemmegivning. Tar til orientering at det ikke blir noen endringer</i>	
Tilrettelegging for funksjonshemmede	Valgmyndighetene bør fortsette arbeidet med å tilrettelegge avstemmingen for funksjonshemmede personer, og alle kommunale myndigheter bør iverksette gjeldende kriterier for å gjøre valglokalene tilgjengelige	Departementet mener det ikke er behov for lov- eller forskriftendringer. Se for øvrig omtale av dette i tabell 1.
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Universell utforming er nedfelt i mange lovverk. Det bør ikke være nødvendig å gjøre endringer i valglovgivningen. Rådmannen vil ellers bemerke at elektronisk stemmegivning via internett gir funksjonshemmede den beste muligheten til å delta i valg</i>	
Klagesystemet	Det bør vurderes å la alle ankesaker som gjelder valg eller valgresultater behandles av kompetent domstol som en siste instans i alle valgrelaterte saker	Departementet har satt i gang en grundig gjennomgang av dagens klagesystem og har bedt Venezia-kommisjonen om å utrede regelverket for klage og godkjenning av valg og forholdet til internasjonale forpliktelser. Uttalelsen er ventet sent 2010 eller tidlig 2011.
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Tas til orientering</i>	
Finansiering av valgkamper Tilgang til media	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Partiloven bør evalueres med tanke på å gi økt åpenhet rundt inntekter og utgifter i forbindelse med valgkamper ➤ Det bør spesifiseres en tidsperiode for når NRK er forpliktet til å gi en bred og balansert dekning ➤ Det bør utformes en ordning for klager mot NRK med betimelige prosedyrer for hvordan valgrelaterte klager skal løses ➤ Med tanke på at den offentlige kringkasteren 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Det tas sikte på å legge fram et forslag til lovendring som sendes på høring i løpet av våren 2010 ➤ Kulturdepartementet ser ikke behov for å gå videre med dette ➤ Kulturdepartementet viser til Pressens Faglige Utvalg (PFU) og Medietilsynet som følger opp dette ➤ Det blir vist til St. meld nr 18 (2008-09) fra KRD.

Problemstilling	Anmodning fra OSSE	Merknad fra departementet
	skal ha en bred og balansert valgdekning bør det vurderes å gjennomgå tilnæringsmåten til rett til tilgang til media under valgkamper	KRD vil vurdere ytterligere tiltak
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Tas til orientering</i>	

Endringer i valgloven:

Tabell 3

Tema	Dagens lov	Forslag til endring
<p>Manntall I dag har valgarbeiderne avgrensa tilgang til manntallet før det etableres per 30.06. i valgåret. Departementet mener staten bør ta ansvar for manntallet. Dette bør bygges opp slik at kommunene når som helst kan gjøre oppslag i manntallet eller velge den type manntall de har behov for. En slik praksis krever en mer omfattende lovendring som ikke kan gjennomføres fullt ut fra 2011. Det legges derfor opp til en mellomløsning for kommende valg.</p>	<p>§ 2-5 <i>Folkeregistermyndighetens ansvar</i> Folkeregistermyndigheten skal på hensiktsmessig måte stille til disposisjon for valgmyndighetene opplysninger om hvem som skal innføres i manntallet i kommunen</p>	<p>§ 2-5 <i>Folkeregistermyndighetens ansvar</i> Folkeregistermyndigheten skal <u>selv, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt</u>, på hensiktsmessig måte stille til disposisjon for valgmyndighetene opplysninger om hvem som skal innføres i manntallet i kommunen. <u>Folkeregistermyndigheten skal selv, uten hinder for lovbestemt taushetsplikt, stille til disposisjon for valgmyndighetene et uttrekk av folkeregisteret basert på stemmerettsvilkårene per 1. april i valgåret</u></p>
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Endringen er avgjørende viktig. Departementet bør få vår fulle støtte i det videre arbeidet med å sikre at valgmyndighetene kan ta løpende uttrekk av folkeregisteret</i>	
<p>Plikt til å stille til valg Det er i dagens ordning ikke forbudt å sette opp valglister på grunnlag av telefonkatalogen eller lignende kilder. Dette fører til at ved hvert valg er det noen som blir satt opp på en liste uten viten og vilje. Ombudsplikten bør vurderes opp mot FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter. Departementet mener det er</p>	<p>§ 3-4 <i>Rett til å kreve fritak fra fylkestingsvalg og kommunestyrevalg</i> (Første ledd): Rett til å kreve seg fritatt fra valg til fylkesting eller kommunestyre har a) den som har gjort tjeneste som medlem av henholdsvis fylkestinget eller kommunestyret de siste fire år,</p>	<p>§ 3-4 <i>Rett til å kreve fritak fra fylkestingsvalg og kommunestyrevalg</i> (Første ledd): Rett til å kreve seg fritatt fra valg til fylkesting eller kommunestyre har a) den som har gjort tjeneste som medlem av henholdsvis fylkestinget eller kommunestyret de siste fire år,</p>

Tema	Dagens lov	Forslag til endring
grunnlag for å justere regelverket noe ved å ta inn en ny fritaksgrunn i valgloven	<p>b) den som har fritak etter andre lover,</p> <p>c) den som er ført opp som kandidat på et listeforslag som er satt frem av noen andre enn et registrert politisk parti vedkommende er medlem av, og</p> <p>d) den som ikke uten uforholdsmessig vanskelighet vil kunne skjønne sine plikter i vervet.</p>	<p>b) den som har fritak etter andre lover,</p> <p>c) den som er ført opp som kandidat på et listeforslag som er satt frem av noen andre enn et registrert politisk parti vedkommende er medlem av,</p> <p>d) <u>den som ikke er medlem av registrert politisk parti og som avgir erklæring om at listeforslaget representerer et politisk syn som er i strid med egen politisk overbevisning, og</u></p> <p>e) den som ikke uten uforholdsmessig vanskelighet vil kunne skjønne sine plikter i vervet.</p>
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Et slikt nytt punkt d) bør hilses velkommen. Dette vil være en god hjelp for å ikke bli valgt inn mot sin vilje og at vedkommende må representere en gruppe i strid med sin egen overbevisning</i>	
<p>Stemmesedler</p> <p>Ved stortingsvalget i 2009 ble det gjennomført et forsøk med ny stemmeseddel i samtlige kommuner i Buskerud fylke. Erfaringene fra forsøket er positive og departementet vil se nærmere på om det bør stilles mer likeartede krav til utforming av sedlene. Det blir nå satt ned en arbeidsgruppe som skal se på dette med tanke på å utforme nye regler i valgforskriften. I dette inngår også veiledning om endringer på seddelen.</p>		

Tema	Dagens lov	Forslag til endring
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Gjennom forhåndsstemmegivningen utveksler kommunene stemmesedler. Har en velger brukt en valgliste fra et parti eller en gruppe som stiller til valg i et annet fylke eller en annen kommune, og vedkommende parti eller gruppe også stiller liste hos oss, skal stemmeseddelen godkjennes, men eventuelle rettinger skal vi se bort fra fordi listen ikke vil ha kandidater som stiller til valg i vår kommune. Ved enhetlig utforming av stemmesedlene vil opptellingen kunne skje maskinelt og arbeidet vil bli forenkla. Ålesund bør gi sin støtte til enhetlig utforming av stemmesedlene</i>	
Listekandidater og stemmestyrer Valgobservatørene stiller kritiske spørsmål til ordning i Norge der listekandidater har adgang til å veilede velgerne og ta imot stemmer. Departementet ber kommunene om å gi tilbakemelding på dette		
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Valgstyret i Ålesund har vedtatt prinsippet om at listekandidater ikke kan oppnevnes til stemmestyrene eller engasjeres som valgfunksjonærer med direkte kontakt med velgerne. Dette bør tas inn i valgloven § 4-2 Stemmestyrer og i kapittel 8, f eks § 8-2 Hvem kan motta forhåndsstemmer og kapittel 9, f eks med et tillegg til §§ 9-5 Stemmegivning i valglokalet og 9-6 Stemmegivning utenfor valglokalet</i>	
Listeforslag Kommunen skal ha mottatt listeforslaget innen utgangen av 31. mars i valgåret. Datoen kan falle på en lørdag, søndag eller helligdag. Ved midnatt har kommunen normalt sett ikke noen mottaksordning. Det vil derfor være vanskelig å kontrollere om forslaget er levert i rett tid. Departementet foreslår å ta inn klokkeslett i loven, jf nedenfor om beregning av frister. Tilsvarende presisering blir gjort for tilbakekalling av listeforslag	§ 6-1 Krav til listeforslaget (Første ledd, første og andre punktum) Fristen for innlevering av listeforslag er 31. mars i valgåret. Listeforslaget anses som innlevert når det er kommet inn til kommunen ved kommunestyrevalg og til fylkeskommunen ved stortingsvalg og fylkestingsvalg. § 6-5 Tilbakekalling av listeforslaget Innlevert listeforslag kan kalles tilbake av tillitsutvalget. Erklæring om tilbaketrekking må være innlevert senest 20. april i valgåret.	§ 6-1 Krav til listeforslaget (Første ledd, første punktum) Fristen for innlevering av listeforslag er 31. mars <u>kl 12</u> i valgåret. § 6-5 Tilbakekalling av listeforslaget Innlevert listeforslag kan kalles tilbake av tillitsutvalget. Erklæring om tilbaketrekking må være innlevert senest 20. april <u>kl 12</u> i valgåret.

Tema	Dagens lov	Forslag til endring
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Forslaget bør støttes</i>	
Forsegling av urner Det står ikke i loven at urnen ved bruk i forhåndsstemmegivningen må være forsegl, men kravet er tatt inn i valgforskriften. Det er ikke noe krav – verken i valgloven eller valgforskriften – om at urnene på valgdagen skal være forsegl mens stemmegivningen foregår.		§ 8-4 <i>Framgangsmåten ved stemmegivningen</i> <u>Nytt femte ledd:</u> Valgurner som brukes ved forhåndsstemmegivningen innenriks skal være forseglet. § 9-5 <i>Stemmegivning i valglokalet</i> <u>Nytt sjetten ledd:</u> Valgurner som brukes på valgdagen skal være forseglet.
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Ålesund praktiserer forsegling av urnene og støtter forslaget om tilføyelser i §§ 8-4 og 9-5</i>	
Overlevering av materiell Departementet har ingen indikasjoner på at reglene om sikring og transport av valgmateriell ikke fungerer bra. Det er likevel et spørsmål om det bør etableres en rutine for hvordan valgmateriell skal overleveres. Departementet foreslår at det tas inn et nytt fjerde ledd i valgforskriften § 34 om kvittering av mottatt valgmateriell		
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Ålesund praktiserer en kvitteringsordning for mottak av materiell fra stemmestyrene og bør hilse velkommen mer presise regler for dette</i>	
Beregning av frister Jf kommentaren ovenfor om frist for innlevering av listeforslag. Departementet foreslår å ta inn en presisering i § 15-5	§ 15-5 <i>Beregning av frister. Oversittelse</i> Hvis en dato som er utgangspunkt for en frist faller på en helligdag, begynner fristen å løpe nærmest påfølgende hverdag. Hvis en dato for avslutningen av en frist faller på en helligdag, løper fristen ut den nærmest påfølgende hverdag. Bestemmelsen i første og annet ledd gjelder tilsvarende i de tilfeller hvor en dato som er det tidligste eller seneste	§ 15-5 <i>Beregning av frister. Oversittelse</i> Hvis en dato som er utgangspunkt for en frist faller på <u>en lørdag eller</u> en helligdag, begynner fristen å løpe nærmest påfølgende hverdag. Hvis en dato for avslutningen av en frist faller på <u>en lørdag eller</u> en helligdag, løper fristen ut den nærmest påfølgende hverdag. Bestemmelsen i første og annet ledd gjelder tilsvarende

Tema	Dagens lov	Forslag til endring
	tidspunktet for noen handling etter denne lov, faller på en helligdag.	i de tilfeller hvor en dato som er det tidligste eller seneste tidspunktet for noen handling etter denne lov, faller på <u>lørdag eller en helligdag</u> .
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Forslaget bør støttes</i>	
Utbyttning av sedler ved telling Ved maskinell telling byttes sedler som skanneren ikke kan behandle eller leseprogrammet ikke kan tolke. Departementet mener dette er uheldig og vil pålegge kommunene å telle disse manuelt og legge dem manuelt inn i valgdatabasystemet	Omhandles ikke i loven, bare i forskriften	
<i>Rådmannens merknad</i>	<i>Med enhetlige stemmesedler vil behovet for bytting av sedler reduseres betraktelig. Departementets forslag bør støttes</i>	

Forslag til uttalelse:

Dersom valgstyret slutter seg til rådmannens kommentarer i tabellene ovenfor, vil en uttalelse fra Ålesund kommune kunne formuleres slik:

Valgstyret i Ålesund har gått gjennom kommunal- og regionaldepartementets evaluering av valget i 2009 og forslag til endring i valgloven, og gir slik uttalelse:

- a) Mandatfordeling på fylkene ved stortingsvalg: OSSE vil helst at hver stemme teller likt, dvs. at det skal være like mange stemmer bak hvert mandat. Ved valget i 2009 var det 33.882 innbyggere per mandat i Oslo mens det var 14.487 per mandat i Finnmark. Skulle alle fylker ha like mange innbyggere per mandat ville Oslo ha hatt 20 (+3) mandater og Finnmark 3 (-2). Møre og Romsdal ville beholdt sine 9 ved begge beregningsmetodene. Valgstyret har sansen for OSSE sitt syn, men tar departementets vurdering til orientering.
- b) Personvalgordningen ved stortingsvalg: Valgstyret mener reglene for personvalg bør være mest mulig like for stortingsvalg, kommunestyrevalg og fylkestingsvalg. Dette både for å gjøre det enklere for velgerne og ikke minst å gi velgerne ved alle valg større innflytelse på personvalget. Dette kan gjøres på følgende måte: a) Velgerne bør kunne stryke og gi tilleggsstemmer ved alle tre valgene. Velgerens endring bør få full virkning (ingen grense på 50 % som ved stortingsvalg eller 8 % ved fylkestingsvalg). b) Det bør ved alle tre valgene kunne gis stemmetillegg til maksimalt de to øverste kandidatene på valglisten. c) Å føre opp kandidater fra andre lister – slengere – bør som nå avrenses til kommunestyrevalg.
- c) Stemmesedler: Gjennom forhåndsstemmegivningen utveksler kommunene stemmesedler. Har en velger brukt en valgliste fra et parti eller en gruppe som

stiller til valg i et annet fylke eller en annen kommune, og vedkommende også stiller liste hos oss, skal stemmeseddelen godkjennes, men eventuelle rettinger skal vi se bort fra fordi listen ikke vil ha kandidater som stiller til valg i vår kommune. Ved enhetlig utforming av stemmesedlene vil opptellingen kunne skje maskinelt og arbeidet vil bli forenkla. Ålesund gir sin støtte til enhetlig utforming av stemmesedlene.

- d) Listekandidater og stemmestyrer: Valgstyret i Ålesund har vedtatt prinsippet om at listekandidater ikke kan oppnevnes til stemmestyrene eller engasjeres som valgfunksjonærer med direkte kontakt med velgerne. Dette bør tas inn i valgloven § 4-2 Stemmestyrer og i kapittel 8, f eks § 8-2 Hvem kan motta forhåndsstemmer og kapittel 9, f eks med et tillegg til §§ 9-5 Stemmegivning i valglokalet og 9-6 Stemmegivning utenfor valglokalet.
- e) Legitimasjon: Ålesund har ikke opplevd spesielt problematiske situasjoner omkring dette. Dagens regler og praksis er likevel ikke helt sikre og neppe sikrere enn den identifiseringen som må til ved elektronisk stemmegivning. Tar til orientering at det ikke blir noen endringer.
- f) Tilrettelegging for funksjonshemmede: Universell utforming er nedfelt i mange lovverk. Det bør ikke være nødvendig å gjøre endringer i valglovgivningen. Rådmannen vil ellers bemerke at elektronisk stemmegivning via internett gir funksjonshemmede den beste muligheten til å delta i valg.
- g) Manntall: Den foreslåtte endringen er avgjørende viktig. Departementet får vår fulle støtte i det videre arbeidet med å sikre at valgmyndighetene kan ta løpende uttrekk av folkeregisteret.
- h) Plikt til å stille til valg: Å utvide fritaksgrunnene for å stå på valgliste som vist i forslag til nytt punk d) i § 3-4 i valgloven, hilses velkommen. Dette vil være en god hjelp for å ikke bli valgt inn mot sin vilje og at vedkommende må representere en gruppe i strid med sin egen overbevisning.
- i) For øvrig slutter kommunen seg til departementets vurderinger og forslag uten nærmere kommentarer.

Konklusjon:

Rådmannen vil anbefale at valgstyret uttaler seg til kommunal- og regionaldepartementets høringsnotat om evaluering av valget i 2009 med forslag til endringer i valgloven, og at uttalelsen formuleres som vist ovenfor.

Rådmannens innstilling:

Valgstyret vedtar å gi slik uttalelse til kommunal- og regionaldepartementets høringsnotat om evaluering av valget i 2009 og forslag til endringer i valgloven. Uttalelsen blir som vist i saksutredningen ovenfor.

Valgstyret i Ålesund har gått gjennom kommunal- og regionaldepartementets evaluering av valget i 2009 og forslag til endring i valgloven, og gir slik uttalelse:

- a) Mandatfordeling på fylkene ved stortingsvalg: OSSE vil helst at hver stemme teller likt, dvs. at det skal være like mange stemmer bak hvert mandat. Ved valget i 2009 var det 33.882 innbyggere per mandat i Oslo mens det var 14.487 per mandat i Finnmark. Skulle alle fylker ha like mange innbyggere per mandat ville Oslo ha hatt 20 (+3) mandater og Finnmark 3 (-2). Møre og Romsdal ville beholdt sine 9 ved begge beregningsmetodene. Valgstyret har sansen for OSSE sitt syn, men tar departementets vurdering til orientering.
- b) Personvalgordningen ved stortingsvalg: Valgstyret mener reglene for personvalg bør være mest mulig like for stortingsvalg, kommunestyrevalg og fylkestingsvalg. Dette både for å gjøre det enklere for velgerne og ikke minst å gi velgerne ved alle valg større innflytelse på personvalget. Dette kan gjøres på følgende måte: a) Velgerne bør kunne stryke og gi tilleggsstemmer ved alle tre valgene. Velgerens endring bør få full virkning (ingen grense på 50 % som ved stortingsvalg eller 8 % ved fylkestingsvalg). b) Det bør ved alle tre valgene kunne gis stemmetillegg til maksimalt de to øverste kandidatene på valglisten. c) Å føre opp kandidater fra andre lister – slengere – bør kunne foretas ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg.
- c) Stemmesedler: Gjennom forhåndsstemmegivningen utveksler kommunene stemmesedler. Har en velger brukt en valgliste fra et parti eller en gruppe som stiller til valg i et annet fylke eller en annen kommune, og vedkommende også stiller liste hos oss, skal stemmeseddelen godkjennes, men eventuelle rettinger skal vi se bort fra fordi listen ikke vil ha kandidater som stiller til valg i vår kommune. Ved enhetlig utforming av stemmesedlene vil opptellingen kunne skje maskinelt og arbeidet vil bli forenkla. Ålesund gir sin støtte til enhetlig utforming av stemmesedlene.
- d) Listekandidater og stemmestyrer: Valgstyret i Ålesund har vedtatt prinsippet om at listekandidater ikke kan oppnevnes til stemmestyrene eller engasjeres som valgfunksjonærer med direkte kontakt med velgerne. Dette bør tas inn i valgloven § 4-2 Stemmestyrer og i kapittel 8, f eks § 8-2 Hvem kan motta forhåndsstemmer og kapittel 9, f eks med et tillegg til §§ 9-5 Stemmegivning i valglokalet og 9-6 Stemmegivning utenfor valglokalet.
- e) Legitimasjon: Ålesund har ikke opplevd spesielt problematiske situasjoner omkring dette. Dagens regler og praksis er likevel ikke helt sikre og neppe sikrere enn den identifiseringen som må til ved elektronisk stemmegivning. Tar til orientering at det ikke blir noen endringer.
- f) Tilrettelegging for funksjonshemmede: Universell utforming er nedfelt i mange lovverk. Det bør ikke være nødvendig å gjøre endringer i valglovgivningen. Valgstyret vil ellers bemerke at elektronisk stemmegivning via internett kan gi funksjonshemmede bedre muligheter til å delta i valg.

- g) Manntall: Den foreslåtte endringen er avgjørende viktig. Departementet får vår fulle støtte i det videre arbeidet med å sikre at valgmyndighetene kan ta løpende uttrekk av folkeregisteret.
- h) Plikt til å stille til valg: Å utvide fritaksgrunnene for å stå på valgliste som vist i forslag til nytt punkt d) i § 3-4 i valgloven, hilses velkommen. Dette vil være en god hjelp for å ikke bli valgt inn mot sin vilje og at vedkommende må representere en gruppe i strid med sin egen overbevisning.
- i) For øvrig slutter kommunen seg til departementets vurderinger og forslag uten nærmere kommentarer.

Forslag:

Geir Stenseth (Frp) fremma følgende alternative forslag:

Pkt a):

Ny setning etter "... mens det var 14.487 per mandat i Finnmark." Valgstyret vil at hver stemme teller likt, dvs. at det skal være tilnærmet like mange stemmer bak hvert mandat.

Siste setning strykes.

Leif Hovde (KrF) fremma følgende alternative forslag:

Pkt a):

Punktet strykes.

Pkt b):

Siste setning endres til: Å føre opp kandidater fra andre lister – slengere – bør kunne foretas ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg.

Pkt f):

Siste setning endres til: Valgstyret vil ellers bemerke at elektronisk stemmegivning via internett kan gi funksjonshemmede bedre muligheter til å delta i valg.

Votering:

Punktvis votering:

Pkt a):

Alternativ votering:

Hovdes forslag	6 stemmer
Rådmannens innstilling/Stenseths forslag	7 stemmer

Ny alternativ votering:

Stenseths forslag	5 stemmer
Rådmannens innstilling	8 stemmer og er vedtatt.

Pkt b):

Alternativ votering:

Rådmannens innstilling	4 stemmer
Hovdes forslag	9 stemmer og er vedtatt.

Pkt f):

Alternativ votering:

Rådmannens innstilling	0 stemmer
Hovdes forslag	13 stemmer og er vedtatt.